

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО ПРАВОЗАХИСНОГО РУХУ В 60-Х РР. ХХ СТ.

*Сухомлин В.
Полтава, Україна*

Науковий керівник: *Жалій Тамара Віталіївна* – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Ми, українці, наскільки толерантна нація, що навіть у часи відсутності власної державності, намагалися максимально забезпечити реалізацію прав представників інших національних меншин. Тому мене зацікавило, які етапи у своєму розвитку пройшов саме кримськотатарський правозахисний рух, адже незламний дух цього народу сьогодні допомагає і нам, українцям, боронити свою державу від рашистської навали. За висловом Мустафи Джемілева: «Найголовніше, що засмучує, – повітря несвободи: до Криму повернувся старий режим, радянський...». Защеміло серце, адже за свої політичні погляди Джемілев був неодноразово засудженим у часи СРСР – близько 15 років він провів у засланнях і таборах. У незалежній Україні кримськотатарський лідер також став активним учасником суспільно-політичного життя: він є депутатом Верховної Ради кількох скликань та автором десятків законопроектів. За підтримку територіальної цілісності України та невизнання псевдореферендуму росія заборонила Джемілеву в'їзд до рідного Криму до 2034 року.

У статті окреслимо основні етапи становлення кримськотатарського правозахисного руху. Історію розвитку кримських татар на теренах України у своєму науковому доробкові висвітлюють Т. Бикова, Д. Кириченко [2-3; 5]. Правовий статус кримських татар та особливості проведення депортації цього народу, окремі аспекти кримськотатарського національного та правозахисного рухів висвітлювалися в працях А. Баскакової, О. Газізової, С. Кульчицького та ін. [1; 4; 9]. Однак комплексного дослідження щодо історичних засад та сучасного періоду розвитку кримськотатарського правозахисного руху наразі не проведено.

Історичні засади виникнення кримськотатарського правозахисного руху пов'язані з необхідністю відстоювати своє право на Батьківщину, збереження відчуття належності до території Криму, спроби багатьох кримських татар повернутися вже у 70-х роках ХХ століття. 18 травня 1944 цілий народ звинувачений у зраді батьківщині й депортований з Криму. Спецпоселення кримських татар були в Узбекистані, Туркменії, Казахстані, Киргизії, на Уралі й Північному Кавказі. Найбільшою кількістю кримських татар була в Узбекистані. Саме звідси почався рух кримських татар за повернення на батьківщину, пробуджений «відлигою». Його ініціаторами були кримськотатарські комуністи, ветерани війни й праці, які після засудження

культу особистості Сталіна намагались привернути увагу влади до одного з його злочинів – депортації кримських татар – і відновити історичну справедливість [7-8]. Єдиною формою їхньої боротьби були петиції, які писалися в дусі тогочасного офіціозу з підтримкою нового курсу партії, засудженням Сталіна і його наклепів на кримськотатарський народ. При цьому активісти цього руху агітували свій народ за повернення до Криму, збирали підписи, закликали звертатися до владних структур. У селах, районах і містах виникали ініціативні групи.

На початок 60-х років петиції підписувало вже більше 100 тисяч чоловік. Це свідчило про те, що рух кримських татар став всенародним. Проте влада залишалась глухою до прохань цілого народу. На початку 60-х років почалися репресії. Вони призвели до спаду петиційних кампаній. Проте з 1964 року кримськотатарський рух, який поповнився молодими освіченими рішучими людьми, переходить до більш активної боротьби. Починаються масові мітинги і демонстрації кримських татар. Вони проходили в дусі того часу на радянські свята, особливо у дні народження Леніна, з усією відповідною атрибутикою, але зі сміливими промовама та вимогами. Відзначали кримські татари і день депортації – 18 травня.

Рис. 1. Основні напрями діяльності кримськотатарських правозахисників у 60-х рр. XX ст.

Кримські татари поминали загиблих під час переселення, одягали траур і навіть уночі розвішували траурні стяги на адміністративних будівлях. Кримські татари вважають, що саме через їхні дії до кримінальних кодексів республік СРСР була введена сумнозвісна 190 стаття КК РРФСР та її аналоги в інших республіках. Активістів кримськотатарських масових заходів почали викликати до міліції або до партійних органів та роз'яснювати зміст нової статті та її трьох частин: «наклеп на радянський устрій», «образа герба і прапора», «масові безпорядки», натякаючи на можливе їх застосування.

Отже, упродовж 40-х рр. (відразу після депортації) і до поч. 60-х рр. XX ст. чітко формлених організаційно-правових форм кримськотатарського правозахисного руху, окрім Союзу кримськотатарської молоді за повернення на Батьківщину не існувало [6, с. 73]. Однак така діяльність значно активізується уже з другої половини 60-х років XX століття.

Депортація усвідомлено чи напівусвідомлено сприймалася як порушення рівноваги, повернення ж на батьківщину уявлялось як дія, що мала би цю

рівновагу відновити. Об'єднання та мобілізація кримськотатарської спільноти навколо ідеї етнічної території втілилася у потужний міграційний рух та репатріацію двох сотень тисяч кримських татар на територію етнічної батьківщини. В національній пресі, інтерв'ю та публіцистиці акт депортації часто метафорично замальовують як спробу позбавлення етнічних коренів, як злочинний акт крадіжки батьківщини («отнятая родина», «обрезанные корни», «выкорчеванный с корнем народ»).

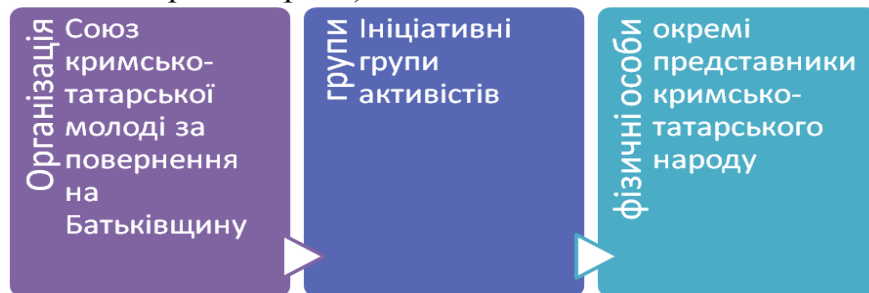

Рис. 2. Організаційно-правові форми кримськотатарського правозахисного руху у 60-х рр. ХХ ст.

Отже, ідея про повернення на Батьківщину в цей період ставала спробою віднайдення своїх коренів. Життя на батьківщині дає відчуття рівноваги, вкоріненості та вічності. Для кримських татар прагнення жити на своїй території втілювалося у бажанні бути «такими, як всі» інші народи, що мають свою батьківщину. Повернення на Батьківщину означало відновлення повноцінності та стабільності для народу, проте, як виявилось згодом, – і втрату винятковості. Тому на цьому етапі розвитку кримськотатарського правозахисного руху важливими видаються питання про діяльність створеної організації – Союз кримськотатарської молоді за повернення на Батьківщину, який розпочав діяльність на поч. 60-х рр. ХХ століття, ініціативних груп активістів, окремих представників кримськотатарського народу, які проводили роз'яснювальну роботу, популяризували ідеї про необхідність повернення до Криму.

Список використаних джерел:

1. Баскакова А. С. Гуманітарний аспект «кримської проблеми» в українсько-російських відносинах. *Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр.* 2017. Вип. 122, № 7. С. 122–126.
2. Бикова Т. Б. Кримські татари в імперській Росії: витіснення з Батьківщини. *Укр. іст. журн.* 2017. № 4. С. 47–68.
3. Бикова Т. Кримськотатарський аспект національної політики Кремля у Кримській АСРР (1921–1928 рр.). *Укр. іст. журн.* 2018. № 1. С. 98–125.
4. Газізова О. Кримськотатарський рух у просторі державної етнополітики. *Українознавство.* 2016. № 4. С. 136–149.
5. Кириченко Д. Правовий статус спец переселенців кримських татар у 40–50-ті роки ХХ ст.: історико-правовий аналіз [Електронний ресурс]. *Юридич. вісн.* 2018. № 1. С. 139–144.
6. Кислий М.О. Наративи Великого Голоду: погляд з обох боків Перекопу. *Наукові записки НаУКМА. Історичні науки.* 2018. Т. 1. С. 73–86.

7. Крим в умовах суспільно-політичних трансформацій (1940–2015) : зб. док. та матеріалів / НАН України, Ін-т історії України, Центр. держ. архів громадських об'єднань України, Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України, Галузевий держ. архів СБУ; упоряд. О. Г. Бажан. 2-ге вид. Київ : Кліо, 2016. 1092 с.
8. Кримськотатарський національний рух у 1950–1980-х рр. за документами КГБ./ О. Г. Бажан. *Укр. іст. журн.* 2004. № 4. С. 126–141.
9. Кульчицький С. Боротьба кримських татар за повернення на Батьківщину (1956–1989 рр.). *Укр. іст. журн.* 2018. 2. С. 75–109.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

*Ткаченко М. В.
Полтава, Україна*

Посилення значущості професійної компетентності педагога-хореографа у школі чи позашкільному закладі освіти в теорії та методиці професійної хореографічної освіти зумовлене усвідомленням очевидності того, що організувати успішну навчальну діяльність вихованців, керувати творчим процесом може лише той фахівець, який уособлює особистісні якості балетмейстера, організатора, вихователя та духовного наставника, і водночас, володіє потужним методичним інструментарієм для здійснення своїх професійних обов'язків. З огляду на це, перед педагогами-хореографами постає важливе завдання щодо опанування сучасними навчальними технологіями у професійній діяльності, які забезпечать результативність навчання танців тих, хто цього прагне.

Організація професійної діяльності хореографа в середовищі культури і мистецтва викладені у працях А. Ваганової, К. Голейзовського, А. Мессерера, Н. Тарасова. Значний внесок у вирішення проблеми підготовки майбутніх учителів хореографії, їх професійних умінь здійснили Л. Андрощук, О. Бурля, Ю. Громова, О. Реброва, Ю. Ростовська, Т. Сердюк, Н. Таранцева, Т. Чурпіта, Д. Шариков та ін. Привертають увагу і дисертаційні дослідження, наприклад, дисертації А. Алферової, А. Брусниціної, М. Боголюбської, Е. Валукіна, В. Нікітіна, В. Нілова, О. Шевнюк та інших дослідників, які присвячені проблематиці хореографічної освіти.

Базовими для нашого дослідження ми вважаємо також наукові праці, у яких розкрито сутність сучасного розуміння «проєктні технології» (К. Бруслінг, Т. Волковська, М. Горчакова-Сибірська, М. Гриньова, Н. Дука, О. Дьоміна, О. Коберник, М. Кнолл, І. Колесникова, Н. Кононец, Т. Комар, О. Полат, І. Радецька, Д. Рейнхард, С. Сисоєва, О. Тадеуш, Лі Цзяці, Ю. Хотунцев, А. Хуторський, С. Шишов, Н. Яковлева та ін.).

Теоретичні засади застосування проєктних технологій у навчанні хореографів знаходять обґрунтування у мистецтвознавчих концепціях відомих вітчизняних і зарубіжних вчених (П. Ковалик, А. Лашенко, В. Михайлець,